

In ieder domineesgezin doen klassieke verhalen de ronde. Eén van de anekdotes die de cabaretier en domineeszoon Freek de Jonge vaak hoorde, ging over de intrede in 1942 van zijn vader in de hervormde kerk van Westernieland. Op het moment dat dominee De Jonge de kerk kwam binnengelopen, stond de gemeente op en zong: 'Ik hoor trompetten schallen, de vijand is nabij'. Verhalen en anekdotes heeft ook de 85-jarige Jannie Klamer-Doornik in overvloed. Haar man, Alje Klamer was predikant en later ook radiopastor bij de IKON. Hij begon zijn loopbaan in 1949 in Westernieland, waar het gezin Klamer vier jaren zou verblijven. Nu, bijna zestig jaar later ga ik samen met Jannie terug in de tijd, terug naar Westernieland in de periode 1949-1953. Deze jaren zijn doordeesemd van koude, een aan armoede grenzende karigheid, en beklemming. Ook van verlatenheid, ondanks haar drukke leven als moeder van drie kinderen en domineesvrouw.

'Met kran

de Sicherheitsdienst opgeroepen werden om naar het beruchte Scholtenhuis aan de Grote Markt te komen, gaf Alje zich aan. In 1943 werd hij, samen met een groot aantal andere Groningse studenten, naar Berlijn gedeporteerd. Daar werd hij te werk gesteld in de Knorr Bremsefabriek, waar onder meer onderdelen voor de Luftwaffe werden gemaakt. Alje werd echter in de loop van 1943 ziek en moest in een Berlijns ziekenhuis naar zijn longen geopereerd worden. In 1944 werd hij naar huis gestuurd.

De synode bepaalde dat Alje na zijn studie aangesteld zou worden als tijdelijk plaatsvervangend predikant, maar toen hij dat niet wilde bleef er maar één alternatief over: een benoeming in een noodlijdende gemeente. Alje

November 1949

Vlak voordat Jannie en Alje in 1949 trouwden, had Alje zijn studie theologie in Groningen afgerond. In de oorslogsjaren had hij als student enige tijd ondergedoken gezeten in Delfzijl omdat hij had geweigerd de Arier-verklaring te ondertekenen. Maar toen zijn ouders door

Westernieland 1949-1953: vier jaren in een noodlijdende kerkgemeente

De hervormde kerk van Westernieland, met op de achtergrond de pastorie. Foto Ronald Schipper (www.oudgroningkerken.nl).

ten dichtgeplakt'

en Jannie konden kiezen uit Akersloot of Westernieland. Het laatste werd het.

In de koude novembermaand van 1949 arriveerde het pasgetrouwde stel in de pastorie van Westernieland. Jannie was nog maar 26 jaar, maar toch de enige 'mevrouw' in het dorp. De boerinnen en de echtgenote van de schoolmeester waren 'juffrouw' en alle anderen werden simpelweg aangesproken met 'vrouw Bakker', 'vrouw Voogd', 'vrouw Sierts' enzovoort. Wanneer Jannie, bijna zestig jaar later, terugdenkt aan haar tijd in Westernieland is het de starre vasthoudendheid aan gewoonten en patronen, die haar destijds zo verbaasde en meer nog beklemd. 'Het aaltied zo west, mot zo blieven', was

steevast het antwoord als Jannie aan de Westernielanders eens wat anders voorstelde. En toen ze geen vitrage voor de ramen deed, vroegen de mensen na een paar weken: 'Mevrouw nog nait kloar?'

'Naaien en braaien'

Voordat Jannie trouwde was ze secretaresse op een kantoor in Groningen. Daarvoor had ze de Schoeversopleiding in Den Haag gedaan. Haar kinderjaren had ze voor een groot deel in Brussel doorgebracht. Als meisje van twaalf jaar nam ze in die grote stad in haar eentje de tram om in de bioscoop naar een film van Shirley Temple te gaan

Mevrouw Klamer - in het midden - met twee andere moeders op weg naar het consultatiebureau in Pieterburen (1951). Collectie Gonda Klamer.

kijken. Vanuit die achtergrond kwam ze op het Noord-Groningse platteland terecht, in een dorpje dat voor haar gevoel 'met kranten dichtgeplakt' zat. Als vrouw van de dominee stonden haar taken vast, ongeacht haar eigen interesses en capaciteiten. Zo werd Jannie geacht lid te worden van de vrouwenvereniging 'Draagt elkander lasten', een naam die wel erg letterlijk werd genomen; wanneer een vrouw zwanger was togen de niet-zwangeren er met stoffer en blik heen om het huis schoon te maken. Verder werd er soms eens een reisje gemaakt, wat Jannie en voorgelzen, maar het bleef toch vooral bij 'Naaien en braaien'. Na de geboorte van haar eerste kind in 1951 - de

165 eieren en een kip

Jannie en Alje moesten leven van het geld van de kerk, maar van een kale kip viel natuurlijk veel te plukken. Jannie hield zorgvuldig een kasboek bij, waarin ze alle inkomsten en uitgaven noteerde. Als het geld op was moest ze naar de kerkvoogd die haar dan weer wat uit de kas betaalde. Dolblij was ze als haar schoonouders, die een kruidenierswinkel in Groningen hadden, op bezoek kwamen, met in hun fietstassen van destjes uit de winkel. Soms metten ze iets extra's van de gemeenteleden, zoals bij de geboorte van hun drie kinderen in respectievelijk 1951, 1952 en 1953. Bij de geboorte van haar dochter Gonda noteerde Jannie onder andere de ontvangst van 165 eieren en een kip. Maar desondanks bleef het een povere tijd voor de Klamers. En niet alleen voor hen, iedereen had het in die naoorlogse jaren moeilijk.

Daar viel voor Jannie nog wel mee te leven, maar niet met het isolement, dat door het geldgebrek nog eens vergroot werd. Geld om de bus naar de stad te nemen was er niet. Als ze er even met de baby op uit wilde, kon ze drie kanten op: naar de dijk, naar Pieterburen of naar Den Anel. Op en neer met de kinderwagen langs drie rechte wegen. Een keer per maand wandelde Jannie met twee andere moeders naar het consultatiebureau in Pieterburen. Op dinsdag had ze het geluk dat de bodetrijder haar meenam naar de stad. De kinderwagen met

Wanneer een vrouw zwanger was togen de niet-zwangeren er met stoffer en blik heen om het huis schoon te maken.

vrouwen met stoffer en blik had Jannie vriendelijk maar beslist geweigerd - hield ze deze vereniging voor gezien. Veel leuker vond ze het werk met de jeugdclub. Daar kon ze onbevangen en ongedwongen plezier met de kinderen hebben.

baby werd dan achterin de vrachtauto gezet. Heel soms, wanneer het water, maar tot de lippen was gestegen, fietste samen met Alje, met de kinderwagen achteren, fietste naar de station van Baflo, om daar de trein naar de stad te nemen. Een welkome afwisseling waren de bijeenkomsten met andere predikantenechtparen in Noord-Groningen. Maar de meeste tijd reikte de wereld niet verder dan drie dorpjes.

'Domie fluit moar'

Voor Jannie was het ongewoon om in zo'n klein wereldje te leven, maar de meeste andere dorpsbewoners waren nooit anders geweest. Hun wereld was Westernieland, en voor hen was die groot genoeg. Maar in die kleine wereld ontging hen niets. Als Jannie sinaasappelen at, ging het als een lopend vuurtje door het dorp: 'mevrouw zal wel weer in verwachting wez'n'. En wanneer Alje Klamer in de tuin aan het werk was, zeiden de voorbijgangers: 'Domie ook an 't waark?', want het werk in de studeerkamer rekenden ze niet als zodanig. Zat Klamer fluitend op zijn fiets dan was het: 'Domie fluit moar'.

Domie floot, domie las boeken en domie ging met zijn vrouw naar de stad - voor Jannie leek het soms wel of deze

zaken met meer verbazing werden bekeken dan de soms bonte Westernielanders zelf. Er was echter paard dat het huwelijksleven in volstrekte zwijgzaamheid doorbracht; wanneer het weer tijd was om een varken te slachten, zette de vrouw een lege pan op tafel en een week later kon er weer vlees worden gegeten, zonder dat er een woord gesproken was. Scheiden deed niet - het kwam eenvoudig niet in de mensen op. Overspel daarentegen is van alle tijden. Zo was er ene Jibbe die in de gevangenis zat en aan Gerrit, een dorpsbewoner, gevraagd had op zijn 'bedoening' te passen. Toen bij thuiskomst Jibbes vrouw zwanger bleek te zijn was het antwoord van Gerrit: 'doe haast toch zegd: most zaaien en maaien wat ik kon'. Een verklaring die voor Jibbe kennelijk afdoende was: het kind werd Gerritje genoemd.

Hoe het Gerritje verder vergaan is, weten we niet. In 1953 aanvaardde Alje een beroeping in Maastricht. Het gezin Klamer verhuisde van het uiterste Noorden naar het uiterste Zuiden. Langzaam aan kwamen er betere tijden. Net als in haar Brusselse jaren kon Jannie nu weer op de tram springen, even andere sferen opsnuffen. Zestig jaar later voelt ze nog de opluchting.

Fiek en van Gonda kreeg	
fruitmand	- Jengde club
Bakje met plantaig	- Westernieland
cake	- Jengde club
taart	- Pieterburen
cake	- schoolkinderen
sinaasappels	- Pieterburen
"	- catechisanten
"	- Jaxunhuizen
"	- Mien en Minus
"	- 2r. Doornbos
"	- F.ine Meester
"	- Sien Arneema
"	- Eam. Steenhuus
"	- Fran. Postma
"	- Wj. Tertsmma
"	- Eam. de Vries
"	- Eam. Doornbos
"	- Eam. v. Lyman
"	- Eam. Smit
"	- Eam. Valton
"	- Tin + Philip
"	- diacon by Hiltza
en voor Gonda zelf:	
babycommode	- Vader + Moeder
kinderwagen	- Vader en Moeder
witjasjes + capuchon	- Klamers
lappjes, sokjes	- Bieck
schuifjes	- Bieck
Beherstje, sloepje	- Feurzen loop
Schoofje, sokjes	- Feurzen loop

slootbroek	- wit
broetje	- wit
rustje	- wit
stof voor pyama	- overgevoertje, rose
schortje	- grien
slabbetje	- grien
knijppetje	- grien
wit juchje	- grien
wit kniepakje	- grien
skaw jochje + knieje	- grien
rose overgevoertje	- grien
rose overgevoertje	- grien
sokjes	- grien
slabbetje	- grien
foto album	- grien
2 zomercaubies	- grien
1 knut rose wol	- grien
slabbetje	- grien
wit juchje	- grien
rose juchje	- grien
overgevoertje + knieje	- grien
schuifje	- grien
wit juchje	- grien
rose juchje	- grien
rammelcang (partijtje)	- grien
knijppetje	- grien

Notitie van geschenken die de familie Klamer kreeg bij de geboorte van hun dochter Gonda in 1951. Collectie Gonda Klamer.